

Kadrina valla eelarvestrateegia aastateks 2014 – 2017

Sissejuhatus

Kadrina valla juhtimise lähtealuseks on 2013. aastal koostatud valla arengukava aastani 2025. Arengukava on alus vallaelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid, finantspaindlikkus ning jätkusuutlik investeerimisvõime. Kadrina valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude parem planeerimine.

Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Seoses uue kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduse (KOFs) kehtima hakkamisega alates 01.01.2011 muutus oluliselt kohalike omavalitsuste finantstegevust reguleeriv seadusandlus. Vastavalt sellele rakendusid aastaaruande koostamisele uue seaduse sätted alates 1. jaanuarist 2012. Eelarve koostati uue seaduse alusel esmakordselt 2012. aastaks. Uue seaduse põhilisemad uuendused puudutavad keskpika eelarvestamise põhimõtete juurutamist ning finantsjuhtimise läbipaistvuse suurendamist ja moderniseerimist. Lisaks kehtestatakse piirangud kohaliku omavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse arvestusüksuse netovõlakoormuse suurusele ja põhitegevustulemile ning nähakse ette meetmed finantsdistsipliini meetmetest kinnipidamiseks ning menetlustoimingud kohalike omavalitsuste raske finantsolukorra ohu kõrvaldamiseks.

Tulenevalt KOFsist muutus ka eelarve ülesehitus. Kui valla- ja linnaelarve seaduse (VLES) järgi koosnes eelarve tuludest, kuludest ja finantseerimistingutest, siis KOFsi järgi koosneb eelarve põhitegevuse tuludest, põhitegevuse kuludest, investeerimistegevusest, finantseerimistegevusest ja likviidsete varade muutusest.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFs) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 372 alusel.

Eelarvestrateegia koostatakse vähemalt 4 eelseisvaks eelarveaastaks, mida igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest korrigeeritakse.

Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks on Kadrina valla eelarvestrateegias valla põhitegevuse tulem, investeerimistegevuse osakaal ja netovõlakoormus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimisvõimekusest, arengusse orienteeritusest, olemasolevate kohustuste teenindamise ja uute laenukohustuste võtmise vajadustest ning võimalustest.

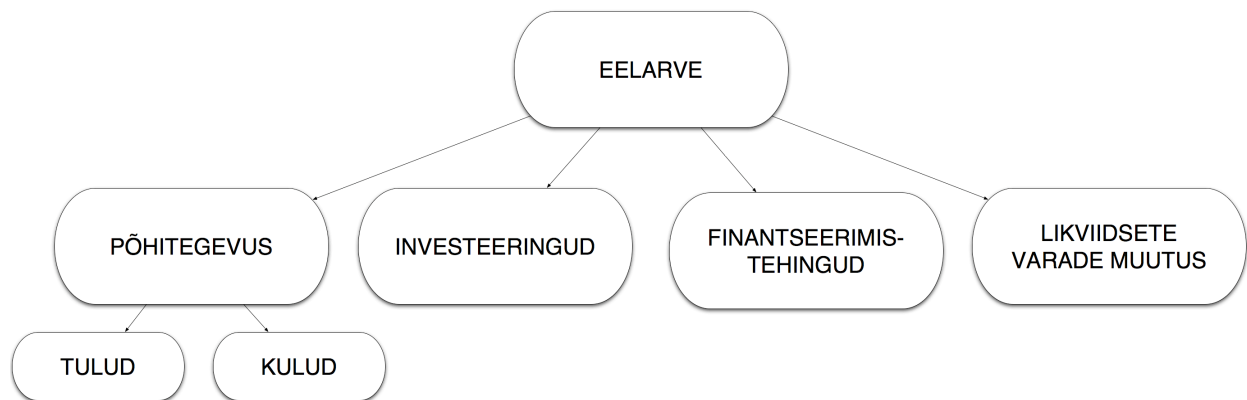
Eelarvestrateegia perioodi tegevuste planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- Põhitegevuse tulemi kasv;
- Positiivne eelarve tulem;
- Investeeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- Ulatuslik europrojektides osalemine struktuurifondide vahendite kaasamiseks;
- Võlakoormuse võimalikult madal tase.

Nimetatud eesmärkide poole pürgimisel tuleb arvestada reaalse ümbritseva majanduskeskkonnaga.

Eelarvestrateegia struktuur, eeldused ja lähtealused

Eelarvestrateegia koostamisel on aluseks võetud joonisel 1 toodud eelarve struktuur.

Joonis 1: Eelarve struktuur

Eelarvestruktuuri allosad

PÕHIT EGEVU STULE M (omafin	PÕHITEGEVUSE TULUDE EELARVEOSA * Maksutulud (+) * Tulud kaupade ja teenuste müügist (+) * Saadavad toetused jooksvateks kuludeks (+) * Muud tegevustulud (+)
--	---

EELARVETULEM (ÜLEJÄÄK / DEFIITS)	Sihtfinantseerimise võimekus)	PÕHITEGEVUSE KULUDE EELARVEOSA * Antavad toetused jooksvateks kuludeks (-) * Personalikulud (-) * Majandamiskulud (-) * Muud tegevuskulud (-)
	INVESTEERIMISTEGEVUSE EELARVEOSA	
		* Põhivara müük (+) * Põhivara soetus (-) * Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+) * Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-) * Osaluste müük (+) * Osaluste soetus (-) * Muude aktsiate ja osade müük (+) * Muude aktsiate ja osade soetus (-) * Tagasilaekuvad laenud (+) * Antavad laenud (-) * Finantstulud ja -kulud (+/-)
	FINANTSEERIMISTEGEVUSE EELARVEOSA	
		* Kohustuste võtmine (+) * Kohustuste tasumine (-)
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUSE EELARVEOSA		
		* Likviidsete varade muutus (+/-)

Strateegia lähtealused

Omavalitsuste tegevust reguleerivad õigusaktid, sh Kadrina valla poolt vastuvõetud kehtivad õigusaktid;

Riigi eelarvestrateegia 2014-2017;

2013. aasta riigieelarve seadus ja seaduse seletuskiri;

Rahandusministeeriumi Stabiilsusprogramm 2012:

Rahandusministeeriumi 2013. aasta suvine majandusprognoos;

Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013;

Eesti Panga majandusprognoosid ja -kommentaaris;

Euroopa Komisjoni majandusprognoosid ja -kommentaaris;

IMFi ja Maailmapanga majandusprognoosid ja -ülevaated;

Konkurentsivõime kava Eesti 2020;

Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit ning Eesti Reformierakonna valitsusliidu programm.

Prognoosi eeldused:

1. Kadrina valla elanike arv püsib ~5,0 tuh inimese piires, maksumaksjate osakaal järgib Eesti keskmist trendi;

2. SKP nominaalkasv on prognoosiperioodil üle 6% ja reaalkasv üle 3% aastas;
3. Keskmise brutopalgala kasv on ligi 5% aastas;
4. Residendist füüsiliste isikute makstud tulumaksust laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 11,6%;
5. Tööpuudus Eestis väheneb pidevalt jõudes strateogia perioodi lõpuks alla 7%;
6. Uusi kohalikke makse vaadeldaval perioodil ei kehtestata;
7. Euroopa Liidu struktuuritoetustest saab Eesti 2014-2020 perioodil 5,89 miljardit eurot. Kadrina vallale laekuvad toetused saavad olema suuremad 2007-2013 perioodi mahust.
8. Euroala liidrid ei muuda oluliselt praegust majanduspoliitilist kurssi.

Maailmamajanduse ülevaade

Maailmamajandus püsib endiselt USAst alguse saanud majanduskriisis. 2012. a maailmamajanduse kasv oli 3,2%. Seejuures kasvasid arenenud majandused keskmiselt vaid 1,3% ning arengumaades oli kasv 1-2 protsendipunkti madalam kui enne kriisi. Eesti jaoks on olulisim eurotsoonis toimuv ning hetkel on just eurotsoon endiselt suurim risk maailmamajandusele. Tööpuudus on kõrge ulatudes näiteks Kreekas ja Hispaanias ligi 25%, kusjuures noorte tööpuudus on nimetatud riikides ligi 50%. Majapidamiste võlad on küll tipuga võrreldes vähenenud, kuid on siiski endiselt suured ning mitmed kodulaenud on nõ vee all. Inimeste lähituleviku prognoosid on pessimistlikud ning nende majandusaktiivsus seetõttu tähelepanuväärselt väike. Kõige selle tulemusel on agregeeritud nõudlus liiga väike ega suuda majanduse taastumisse panustada. Isegi nullilähedased baasintressid ei ole suutnud majandusi oluliselt turgutada. Kriisi tõttu vähenenud tulude ja kasvanud kulude tõttu tekkisid paljudel riikidel suured eelarvedefitsiidid, mis omakorda viisid võlakoormuse kiirele kasvule. Võlakoormuse järsk kasv ühisraha tingimustes põhjustas PIIGS riikides (Portugal, Itaalia, Iirimaa, Kreeka, Hispaania) võlakirjade tootluse hüppelist kasvu süvendades oluliselt mitte ainult likviidsus-, vaid ka maksevõime probleeme. Kriisiga võitlemiseks on astunud mitmeid olulisi samme. Euroopa Ülemkogu otsustas luua ühise pangajärelevalve ja kasutada pankade kapitaliseerimiseks Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) ning Euroopa Keskpang juurutas uue rahapoliitilise instrumendi (rahapoliitilised otsetehingud) riigivõlakirjade ostmiseks. Euroopa liidrid võtsid suuna rangele monetaarpoliitikale ning kiirele eelarve tasakaalustamisele läbi karmide kärpekavade. See lähenemine tõi PIIGS riikides kaasa tohutuid sotsiaalseid kahjusid, kuid ei ole siiani suutnud lahendada kõrge võlakoormuse probleemi.

IMFi viimases, aprillis ilmunud „World Economic Outlookis“ prognoositakse euroalale 2013. a 0,3% majanduslangust ning 2014. a 1,1% kasvu. Ligikaudu sarnaseid kasvunumbreid prognoosivad ka värskeimad Maailmapanga majandusprognoosid

ning Euroopa Komisjoni kevadine „European Economic Forecast“. Võrreldes eelmise aastaga (eelmise eelarvestrateegiaga), on riskid maailmamajanduses vähenenud. Kui uus langus peaks aga ikkagi aset leidma, võib see kergelt osutada pikemaks kui eelmine finantskriis, kuna riikidel puuduvad vahendid 2008-2009. aasta mahus fiskaal- või monetaarpoliitika kaudu pangandussüsteemi aidata ning nõudlust stimuleerida.

Ülevaade Eesti majanduskeskkonnast

Eesti kriisiaja majanduspoliitika on olnud paljuski sarnane PIIGS riikide omaga – ka Eestis rakendati ulatuslikku valitsussektori kulude kärpimist - kuid tulemused on siin olnud märgatavalt edukamad.

Eesti majandus on viimase kümne aasta jooksul teinud läbi suuri muutusi. Sisemajanduse kasv aastatel 2001-2007 oli keskmiselt 8% aastas. Olles vahepealsetel aastatel languses pöördus majanduskasv taas tõusule 2010. aastal. Võrreldes varasema aastaga oli 2011. aastal tõus 7,6 % olles Euroopa Liidu kiireim.

Eesti **sisemajanduse koguprodukt** kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2013. aastal 1,5% ja 2014. aastal 3,6%. Aastaks 2015 ootame 3,5%st kasvu.

Majandus kasvab sellel aastal peamiselt sisenõudluse toel, mille kasvutempo eelkõige investeeringute kasvu aeglustumise tõttu alaneb. 2014. ja 2015. aastate majanduskasvu prognoosid ei ole võrreldes eelneva (kevad 2013) prognoosiga muutunud. Majanduskasvu toetab neil aastail nii välis- kui sisenõudluse suurenemine. Eksport kasvab impordist kiiremini, mille tagajärjel netoekspordi panus osutub positiivseks. 2016-2017 kiireneb majanduskasv vastavalt 3,6%ni ja 3,8%ni. Kasvu vedajaks jääb eksport, kuid sisenõudluse tugi peaks taas suurenema.

Sisenõudluse kasvutempo aeglustub pärast kahte kiiret kasvuaastat oluliselt. See tuleneb valdavalt investeeringute kasvu taandumisest marginaalseks sellel aastal peamiselt kõrgele tõusnud võrdlusbaasi tõttu, kuna kahel eelneval aastal on investeeringute kasv ületanud 20 %. Lähematel aastatel on oodata valitsussektori investeeringute vähenemist seoses CO2 kvoodimüügituludest finantseeritavate mahtude kahanemisega. Lisaks mõjutab valitsussektori investeeringute dünaamikat praeguse struktuurivahendite perioodi lõppemine ja uue käivitumine, mis toob kaasa vahendite vähenemise järgneval kolmel aastal. Ettevõtete investeeringuid hoiab sellel aastal tagasi ilmselt vähene nõudlus, mille rahuldamiseks on praegu piisavalt tootmisressursse.

Elanike eluasemeinvesteeringute tase on endiselt madal vähese laenujulguse ja -võime tõttu. Ühtlasi piirab turu elavnemist tagasihoidlik pakkumine turul, kuna kriisiaastatel langes korterelamute arendusmaht mitu korda ning ei ole seni taastunud.

Investeeringute kasvuks prognoosime 2013. aastal 1,2% ja 2014. aastal 3%, mis on vähem kui kevadel arvatud.

Eratarbimise kasvutempo aeglustub sellel aastal 3,5%ni, mis ületab selgelt SKP kasvu, kuid jääb veidi alla reaalse palgatulu kasvutempole. Erasisikute säästumäära kriisijärgne vähenemine võib olla praeguseks peatunud ning tarbimiskulutuste kasv ei ületa lähiaastatel ilmselt sissetulekute kasvu, kuid oodatavalt aeglustuv inflatsioon lubab järgmisel aastal taas eratarbimise kasvu kiirenemist.

2015. aastal toetab elanike tarbimisvõime kasvu kavandatud tulumaksumäära alanemine.

2013. aastal võib oodata kaupade ja teenuste **ekspordi** 6%st kasvu. Kuigi välisnõudlus on sel aastal nõrgem kui aasta tagasi, ei too see kaasa ekspordi kasvu pidurdumist. I poolaasta tugev eksport viitab ekspordipositsiooni tugevnemisele sihtturgudel. Aasta teisel poolel annab tuge välisnõudlusele euroala majandusarengute väljavaadete paranemine, mis soodustab ka Skandinaavia kui meie olulise ekspordituru kasvu taastumist. Väliskeskond hakkab jõudsamalt taastuma 2014. aastal, mis suurendab siinsete tööstusettevõtete kasvuvõimalusi. Ekspordi kasv kiireneb järk-järgult ning prognoosiperioodi lõpus stabiliseerub 7% lähedal. Kaupade ja teenuste impordi kasv pidurdub 2013. aastal 6,8%ni ettevõtete ja valitsussektori tagasihoidlikuma investeerimisaktiivsuse tõttu. Aastatel 2014-2015 kujuneb ekspordi kasv impordist kiiremaks ning netoekspordi panus pöördub ajutiselt positiivseks.

Inflatsioon aeglustus 2011. aasta detsembris aasta madalaimale tasemele – 3,7% välisturgude mõju vähenemise tõttu.

2012. aastal on inflatsioon langustrendil. Suurel määral panustas inflatsiooni eluasemekulutuste tõus, millest ligi pool läks soojuste kallinemise arvele tingituna vedelkütuste kõrgetest hindadest välisturgudel.

Tarbijahindade (THI) tõus alaneb 2012. aasta 3,9%lt 2013. aastal 3,2%ni ning 2014. aastal

2,7%ni. Inflatsiooni alanemist selle aasta teisel poolel soodustab välistegurite, nagu naftahindadest sõltuvate kütuse ja soojuste, mõju vähenemine aastataguse kõrge võrdlusbaasi ning septembris toimuva haridusteenuste odavnemise tõttu. Toidu hinnatõus on sellel aastal kiirem kui aasta tagasi ebasoodsatest ilmastikuoludest tingitud puu- ja köögiviljade kallinemise tõttu. 2014. aastal pidurdub tarbijahindade tõus eelkõige energiahindade nagu elektri, kütuse ja soojuste hinnasurve taandumise tõttu. Sellest olulisima tegurina langeb järgmise aasta alguses inflatsioonist välja elektrituru avanemise mõju. Seevastu kodumaiseid tegureid kajastav baasinflatsioon kiireneb järgmisel aastal, kus oma osa on tugevamal palgakasvul ning osade teenuste ühekordse hinnalanguse lõppemisel. Eeldusel, et toorainehindades suuremaid kõikumisi ei esine, stabiliseerub tarbijahindade tõus järgnevatel aastatel allpool 3% taset.

Võrreldes 2011. aastaga, kui toimus kiire **hõive** taastumine, alanes eelmisel aastal hõive kasv 2,5%ni, tempo aeglustus just eelkõige aasta teises pooles. 2013. aasta alguses on hõive kasv taas kiirenenud. Agregeeritult oli 2013. aasta teises kvartalil hõivatute arv vaid 1,7% väiksem 2008. aasta kriisieelsest tippasemest. 2013. aasta kokkuvõttes on oodata eelmise aastaga võrreldes hõive kasvu mõningast aeglustumist 1,3%ni, kuid 2014. aastal peaks hõive kasv piirduma vaid 0,4%ga ning peale seda peatuma. Selle tingib eelkõige tööealise rahvastiku vähenemine, mida lähiaastail kompenseerib veel tööjõus osalemise määra tõus tulenevalt tööealise vanusstruktuuri muutusest.

Tööpuudus alanes 2012. aastal 10,2%ni ning jätkab vähenemist ka prognoosiperioodil, jõudes 2013. aastal 9,3%ni ja 2014. aastal 8,3%ni.

Keskmine palk on 2013. aasta esimeses pooles väga kiirelt kasvanud vaatamata majanduskasvu pidurdumisele. Palgatõus on eeldatavalt toimunud ettevõtete kasumlikkuse arvelt, mistõttu pikas perioodis on samas tempos palgakasvu jätkumine ilma töövõljakuse kasvuta ebatõenäoline. Aasta kokkuvõttes ootame 6%list palgakasvu, 2014. aastal peaks majanduskasvu kiirenemise ja peamiste partnerriikide olukorra paranemisega koos tõusma palgakasv 6,2%ni. Reaalpalga kasv jääb 2013. aastal veel alla 3%, kuid tarbijahindade kasvutempo aeglustamise toel peaks see järgnevatel aastatel kiirenema.

Eesti majandusarengu prognoos

(allikas: Rahandusministeeriumi 2013. aasta suvine majandusprognoos)

Majandusnäitaja	2001-2010	2011	2012	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*
SKP jooksevhindades (mld eurot)		16,0	17,0	18,0	19,2	20,4	21,8	23,3
SKP reaalkasv (%)	3,8	7,6	3,2	1,5	3,6	3,5	3,6	3,8
SKP nominaalkasv (%)	9,3	11,7	6,6	5,8	6,8	6,5	6,7	6,9
Tarbijahinnaindeks (%)	4,2	5,0	3,9	3,2	2,7	2,8	2,9	2,8
Tööhõive (tuh inimest)	608,5	609,1	624,4	632,5	635,0	635,0	635,0	635,0
Tööhõive kasv (%)	0,1	6,7	2,5	1,3	0,4	0,0	0,0	0,0
Tööpuuduse määr (%)	9,7	12,5	10,2	9,3	8,3	7,9	7,5	7,1
Keskmine kuupalk (eurot)	588,3	835	884	940	998	1 061	1 130	1 204
Palga nominaalkasv (%)	9,9	5,4	5,9	6,0	6,2	6,3	6,5	6,5
Palga reaalkasv (%)	5,5	0,4	1,7	2,7	3,4	3,4	3,5	3,6

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

* prognoos

Riskid:

- Välisnõudluse eeldatust nõrgem kasv võib aeglustada eksportiva tööstuse ja teeninduse kasvu, mis mõjutab negatiivselt tööhõivet ning halvendab ettevõtete finantsseisundit. See suurendab ettevõtete ja tarbijate ebakindlust, mis võib omakorda vähendada investeerimis- ja tarbimisaktiivsust ning pärssida siseturule suunatud valdkondade kasvu.

- Prognoositust negatiivsemad hõive arengud ning võimalik ebakindluse suurenemine töötuse kasvu tõttu, mis tuleneb ekspordipartnerite majandusraskustest eurotsooni negatiivsemate arengute tõttu.
- Väliskeskkonnaga seotud riskid – nafta ja toidutoorme hinnad ning EUR/USD vahetus-kurss. Kui välisturgudel toimub tooraine hindades või EUR vahetuskursis suuremaid kõikumisi eeldustega võrreldes, mõjutab see ka inflatsiooniprognooosi täpsust.
- Eesti peamiste kaubanduspartnerite nõudluse taastumise edasilükkumisel võivad alanevad ekspordimahud avaldada negatiivset mõju eelkõige tööstuse ning seda teenindavate harude hõivele.
- Prognoositust nõrgem väliskeskkond sunnib vähendama töötundide arvu töötaja kohta tööstussektoris, mis piirab keskmise kuupalga kasvu võimalusi.

Kadrina valla majanduslik areng

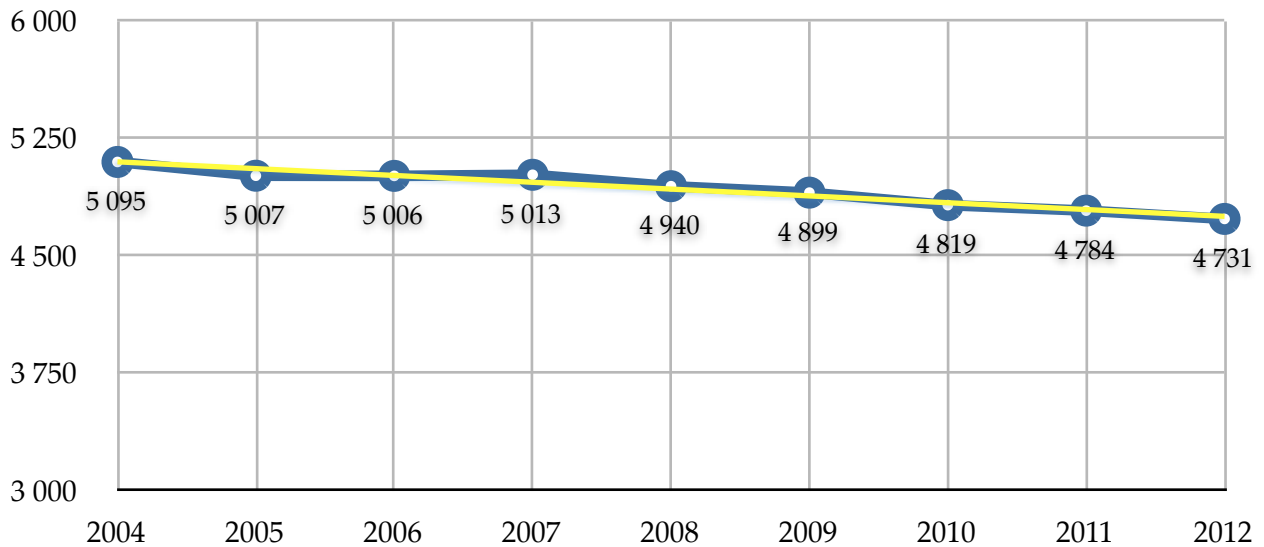
Kadrina vald asub Lääne-Viru maakonnas ning piirneb Tapa, Rakvere, Haljala ja Vihula vallaga Lääne-Virumaal ja Kuusalu vallaga Harjumaal. Valda läbib Tallinn-Narva (1; E-20) ja Pärnu-Sõmeru (5) põhimaantee ning Loobu-Tapa (24) tugimaantee ja Tallinn-Narva raudtee.

Kadrina aleviku kaugus Rakverest on 15 km, Tallinnast - 85 km (valla läänepiirilt 60 km), Helsingist 115 km (lennul), Narvast 130 km, Tartust 130 km, Pärnust 170 km.

Kadrina valla pindala on 355 km², seisuga 01.01.2013 elas siin 5122 inimest (*Rahvastiku-register*) 37 külas ja kahes alevikus (Statistikaamet annab valla elanike arvuks 2013. aasta alguseks 4731 inimest).

Suuremad keskused on Kadrina (2278 elanikku) ja Hulja alevik (486 elanikku) ning Kihlevere (190 elanikku), Vohnja (158 elanikku) ja Viitna küla (75 elanikku). Elanike keskmine vanus 40,2 ja pere suurus 2,3 inimest. Valla põhjapiiril on Lahemaa rahvusparki lõunapiir. Kadrina vald hõlmab umbes 10% Lääne-Virumaa pindalast.

Elanike arv (Statistikaamet)

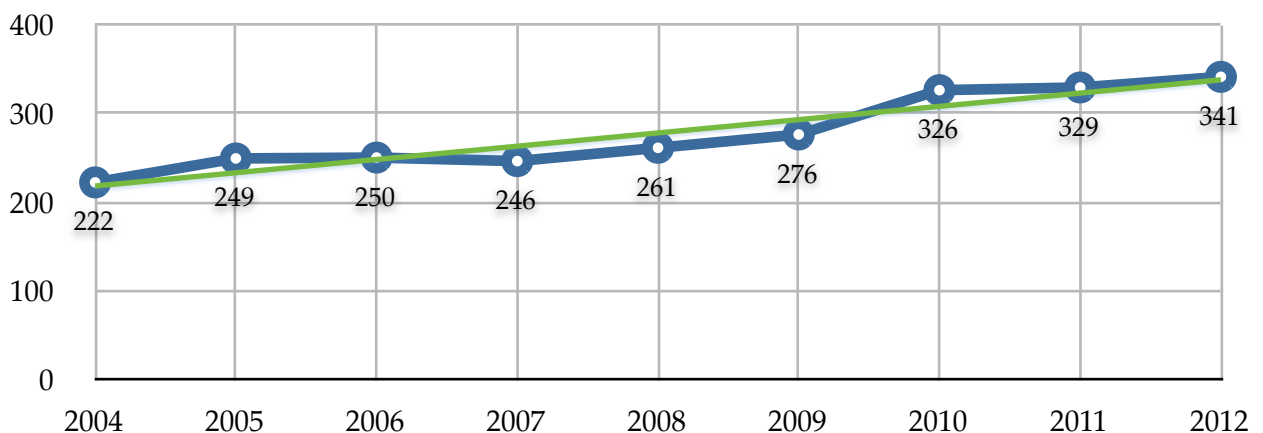
○ Elanike arv, 1. jaanuar

Kadrina vald on suutnud vaatamata majanduslangusele säilitada finantsvõimekuse rahuldava taseme ja jääda arengusse panustavaks vallaks. Siiski on majanduskliima finants- ja sellele järgnenud võlakriisi tõttu halvenenud kõigis Euroopa riikides sealhulgas Eestis ja Lääne-Virumaal.

Hoolimata üldistest majanduprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilsena.

Statistikaameti andmed statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete osas näitavad ettevõtete arvu tõusu Kadrina vallas: 2009. a – 276, 2010. a – 326, 2011. a – 329, 2012. a – 341 ettevõtet.

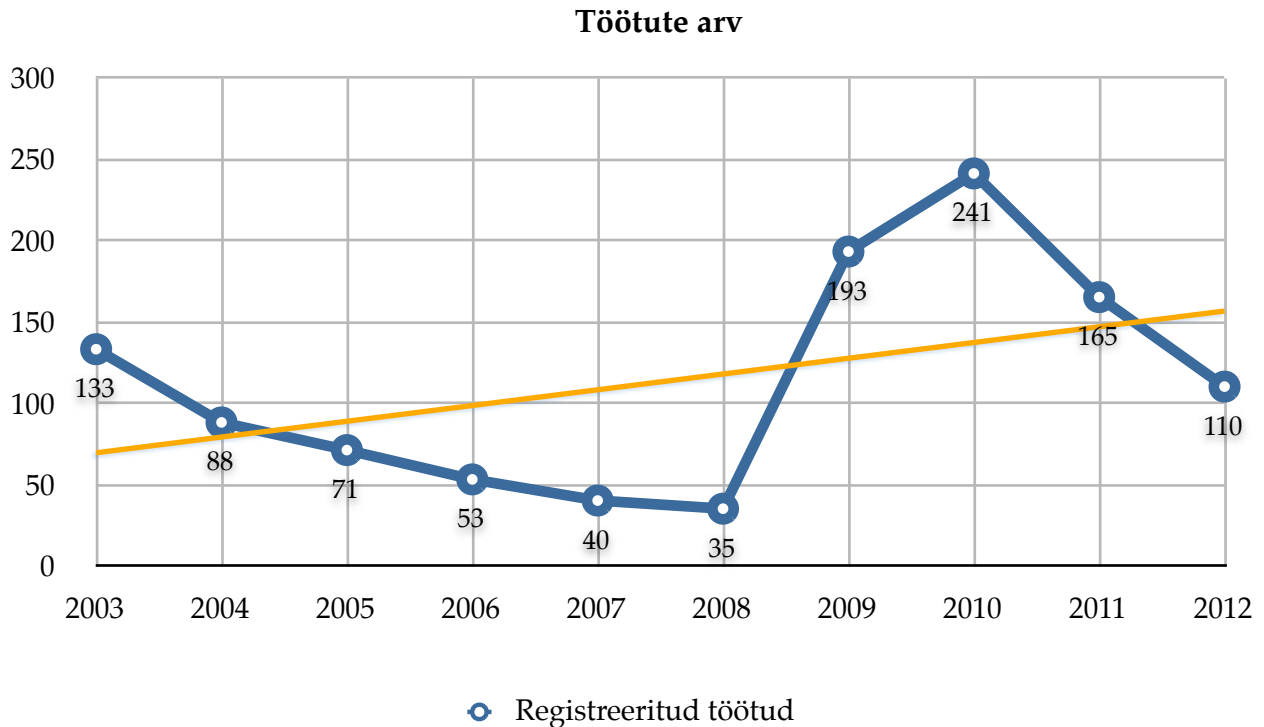
Ettevõtete arv

○ Ettevõtete arv

Võrrelduna teiste Lääne-Virumaa omavalitsustega on Kadrina valla ettevõtlusaktiivsus e ettevõtete arv 1000 elaniku kohta madal.

Kadrina valla elanike tööhõivet iseloomustab suur seotus Rakvere linna ja kohalikest suurematest tööandjatest.

Kuni 2008. aastani valla töötute arv vähenes 35 inimeseni. Seoses majanduskliima halvenemisega Eestis hakkas alates 2008. aasta lõpust töötute arv tõusma. Registreeritud töötuid oli Kadrina vallas aasta keskmisena kõige rohkem 2010. aastal, mil töötuna oli arvele võetud 241 inimest. 2011. aastal vähenes töötute arv 165-le ja 2012. aastal 110-le inimesele. Eesti Töötukassa andmetel oli seisuga 31.07.2012 Kadrina vallas registreeritud töötuid 111.

Kadrina valla lähimineviku finantsnäitajate kokkuvõtte tugevuste ja nõrkuste kohta:

Tugevused

- Maksumaksjate arv on viimastel aastatel on stabiilne.
- Keskmine võlakoormuse tase.
- Omafinantseerimisvõimekuse väärtus on üle 1,0. Vald suudab panustada omavahenditest piirkonna arengusse.
- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv.
- Kaasrahastamise leidmise võimekus.

Nõrkused

- Elanike arv on vähenenud, mis on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut.
- 2009. aasta alguses vähendati kohalikele omavalitsustele eraldatavat tulumaksu-osa 11,93%-lt 11,4%-le. Alates 2013.a. tõusis omavalitsustele eraldatava tulumaksu osakaal siiski 11,57%le.
- Puudub terviklik finantsjuhtimine.
- Finantsanalüüside ja tasuvusarvestuste puudumine.

Käesolevas strateegias on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude prognoosimisel lähtutud Maailmapanga, Euroopa Komisjoni, IMFi, Rahandusministeeriumi, Eesti Panga ja teiste majandust analüüsivate institutsioonide poolt kavandatud majandusliku arengu näitajatest ja prognoosidest ning valla eelarve eelnevate aastate dünaamikast.

Prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakoormuse arvutamine.

Põhitegevuse eelarve

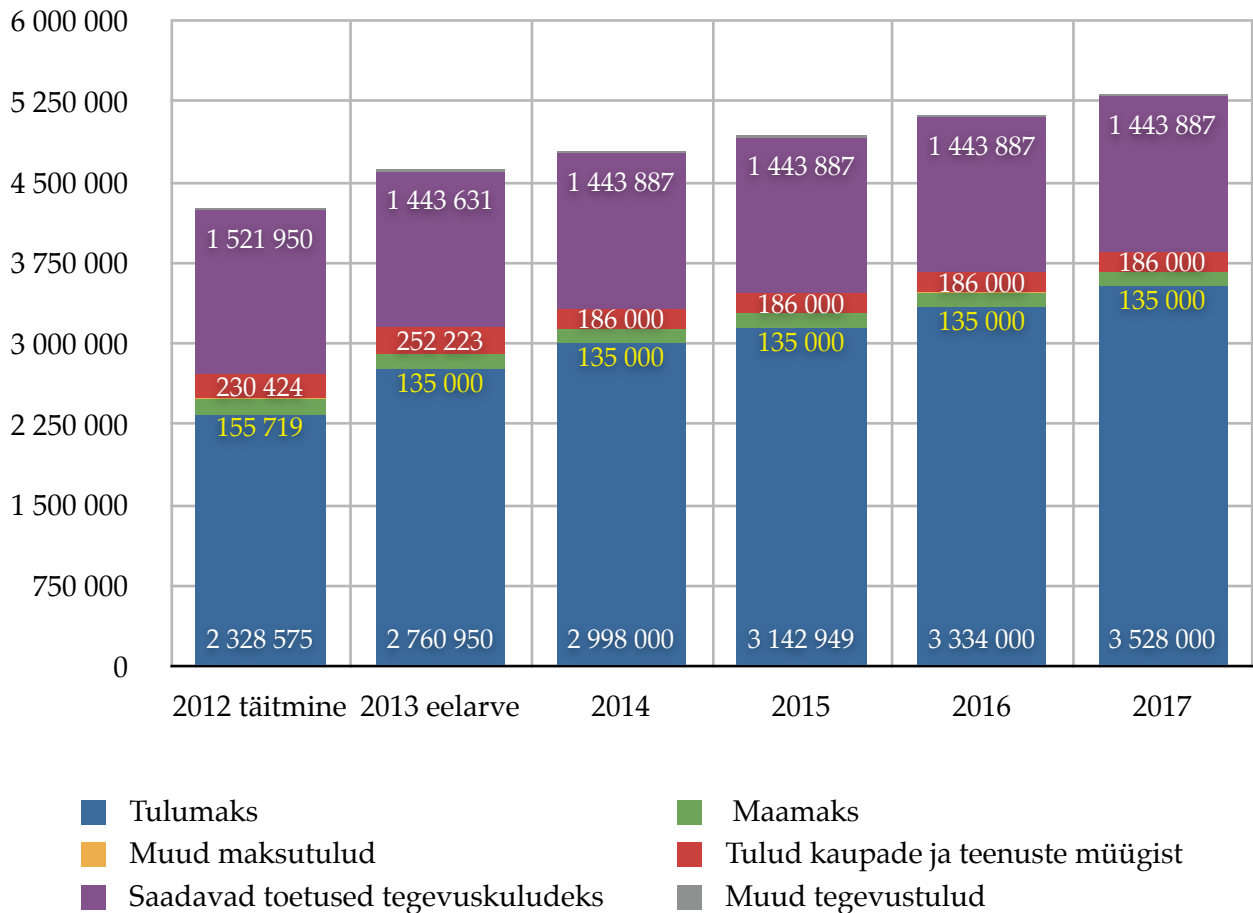
Põhitegevuse eelarve koosneb põhitegevuse tuludest ja põhitegevuse kuludest. Siia ei kuulu investeerimis- ega finantseerimistegevus, mis mõlemad asuvad eraldi eelarveosades.

Põhitegevuse tulud

KOFSi järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulude alla kuuluvad kõik maksutulud, kõik tulud kaupade ja teenuste müügist, sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks, mittesihtotstarbelised toetused ja muud tegevustulud.

Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi (THI) alusel (v.a üksikisiku tulumaks). Enamus kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu laekumise suurenemisest.

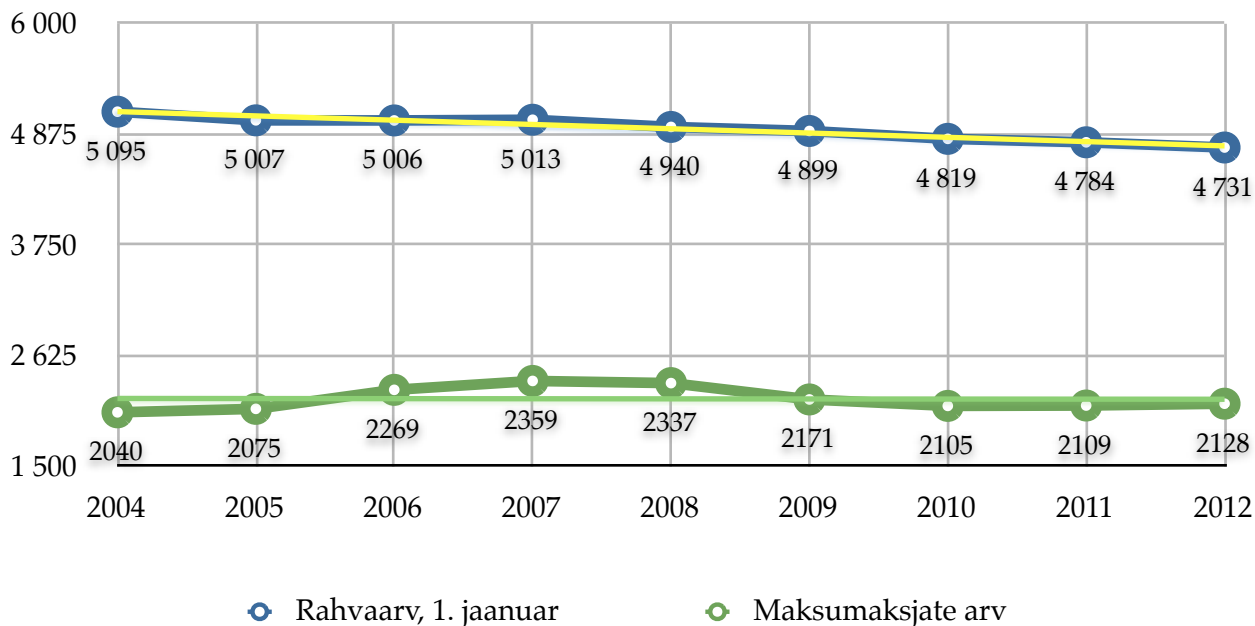
Põhitegevuse tulud 2012-2017

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on füüsilise isiku tulumaks (FIT). Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv ja keskmine palk ning ka riigipoolsed tulumaksu jaotusmeetodika muutmised.

Lisaks eelnevale on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine, prognoositav stabiilne elanike ja maksumaksjate arv Kadrina vallas.

Elanike ja maksumaksjate arv 2002 - 2012

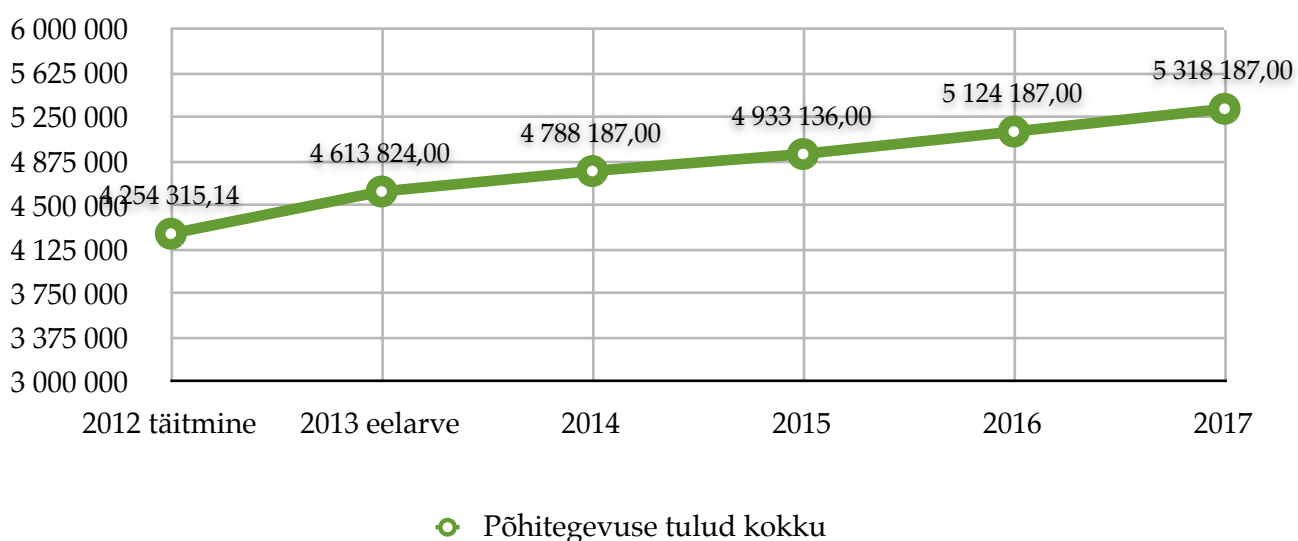

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV-te eelarvesse. Käesoleval aastal on maamaksu määr Kadrina vallas põllumajandusmaa puhul 2% ning metsa-, elamu- ja muu maa puhul 2%.

Kaupade ja teenuste müügist laekuvad tulud kasvavad üldise kaupade ja teenuste hindade kallinemise tasemel. Põhiosa tuludest laekuvad hariduse- ja transpordialasest tegevusest.

Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need kasvavad üldise majanduskasvu tasemel. Tasandusfondist laekuvad summad on planeeritud konstantselt 2013. aasta tasemel. Toetused laekuvad suures ulatuses riigieelarvest.

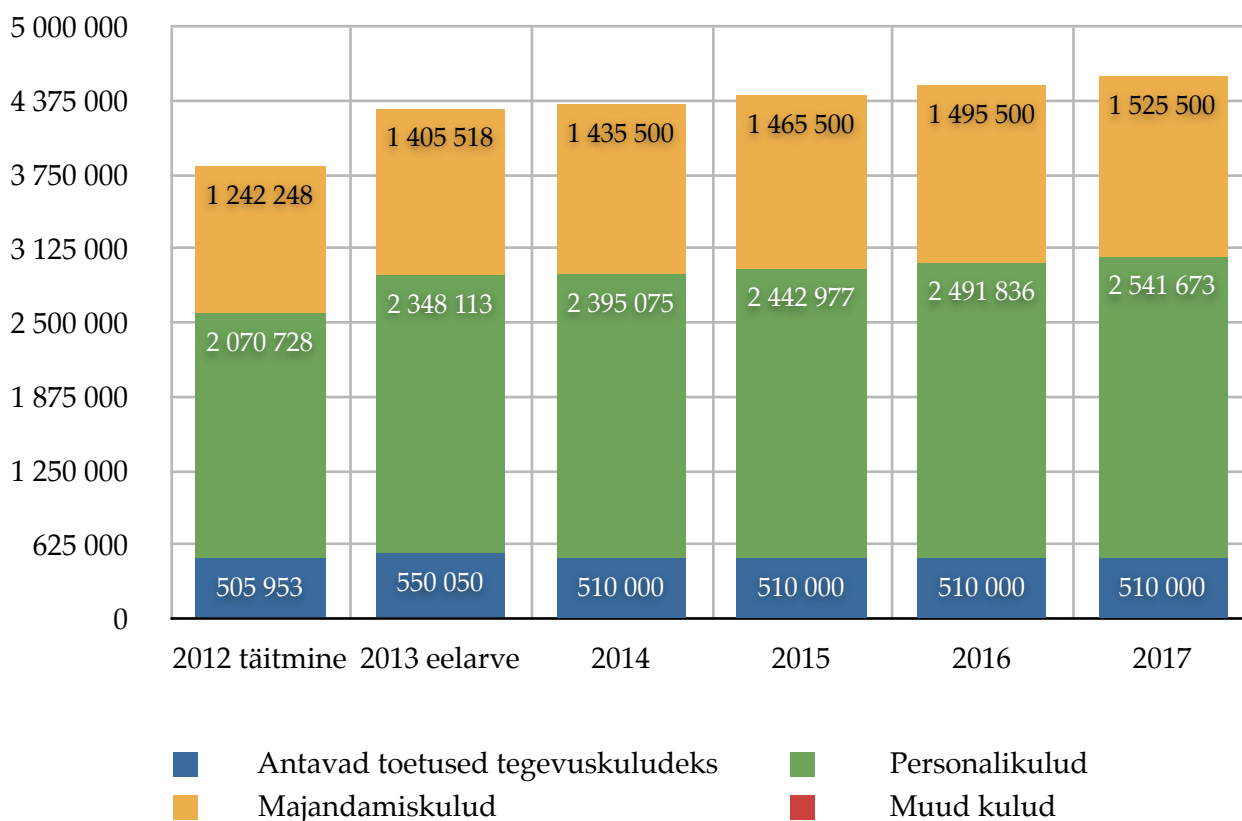
Põhitegevuse tulud kokku (EUR)

Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kulude eelarveosas on kulud jaotatud järgmiselt:

Põhitegevuse kulud 2012-2017

Toetused tegevuskuludeks = toetused jooksvateks kuludeks (põhivara soetuseks antavad toetused kajastuvad investeerimistegevuse osas)

Valdkondade lõikes on valla arengukavas püstitatud ülesannetest lähtuvalt aastateks 2014-2017 kavandatud järgmised prioriteetsed tegevused.

Üldvalitsemise valdkonnas on suund efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele, kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine, muudatused finantsplaneerimise korraldamises, koostöö parandamises.

Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele. Prioriteetideks on lastehoiu (lasteaiakohad sõimealistele lastele) toetamine, õpikeskkonna kaasajastamine ja turvalisuse tõstmine, uute õppemetoodikate rakendamise ja õppekavade arendamise toetamine.

Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist, sh haridustöötajate palgatõusu.

Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks Kadrina huvikeskuse väljaarendamine, kvaliteetse raamatukogu teenuse tagamine, valla mainet ja atraktiivsust suurendavate

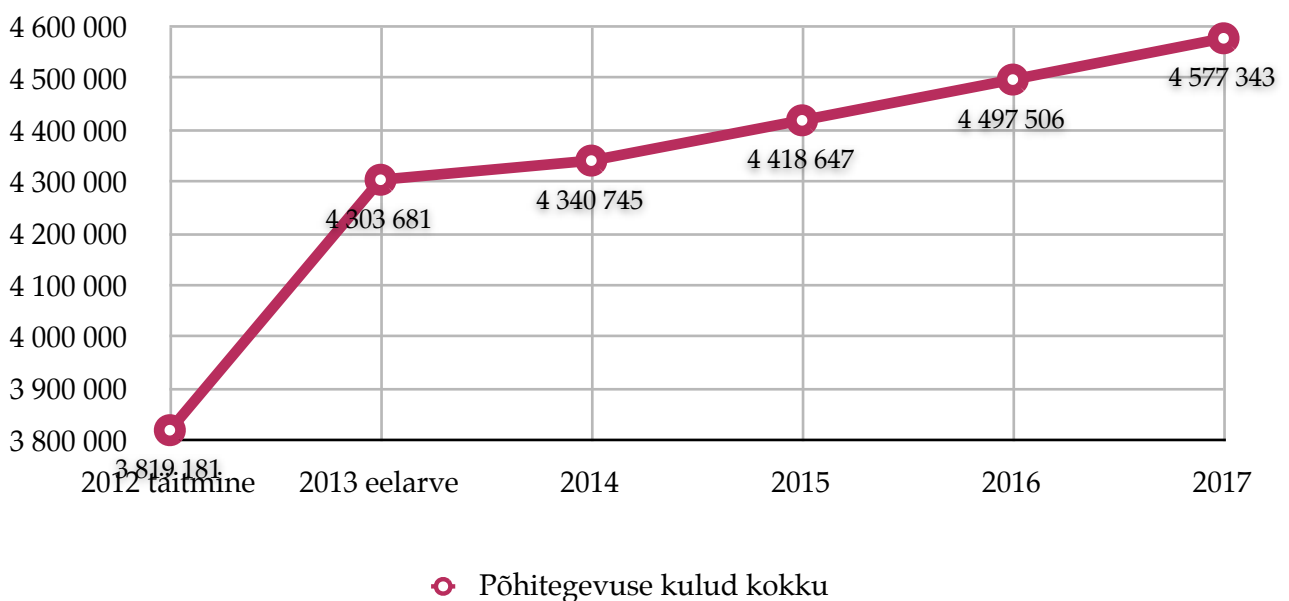
kultuuriürituste korraldamine ja korraldamise toetamine, koostöövõrgustike loomine. Spordi valdkonnas peetakse oluliseks spordiobjektide korrastamist.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas Kadrina Tervise- ja Hoolekandekeskuse projekteerimine ja ehitamine, liikumine parema kvaliteedi ning kättesaadavuse suunas.

Majanduse valdkonna prioriteedid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tihendatakse koostööd riiklike ja Lääne-Viru maakonna ettevõtluse arendamise tugistruktuuridega, naaberomavalitsustega. Tähelepanu all on teede korrastamine, kõnniteede võrgustiku laiendamine, välisvalgustuse rekonstrueerimine, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendus, parkide, haljasalade, veekogude olukorra parandamine. Prioriteetideks on ettevõtlusaktiivsuse tõstmine, töökohtade loomine, ettevõtjate koostöö, turismi taristu arendamine.

Kõiki ülalnimetatud valdkondi läbivaks prioriteediks aastatel 2014-2017 on vabaihenduste ja külade potentsiaali senisest tõhusam rakendamine kogukonna probleemide lahendamisel.

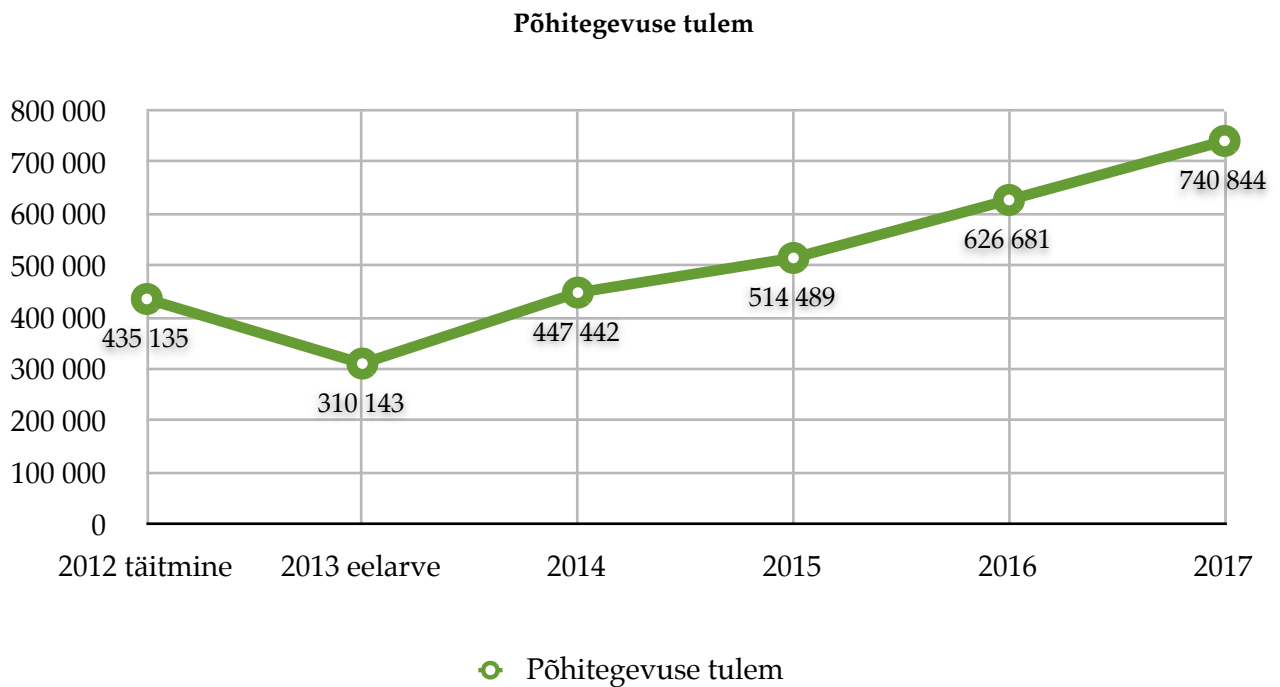
Põhitegevuse kulud kokku (EUR)

Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFSi järgi on põhitegevuse tulemi väärtuseks lubatud ainult null või positiivne summa, negatiivne väärtus ei ole lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserve arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse.

Kadrina valla põhitegevustulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on esitatud alljärgneval joonisel.

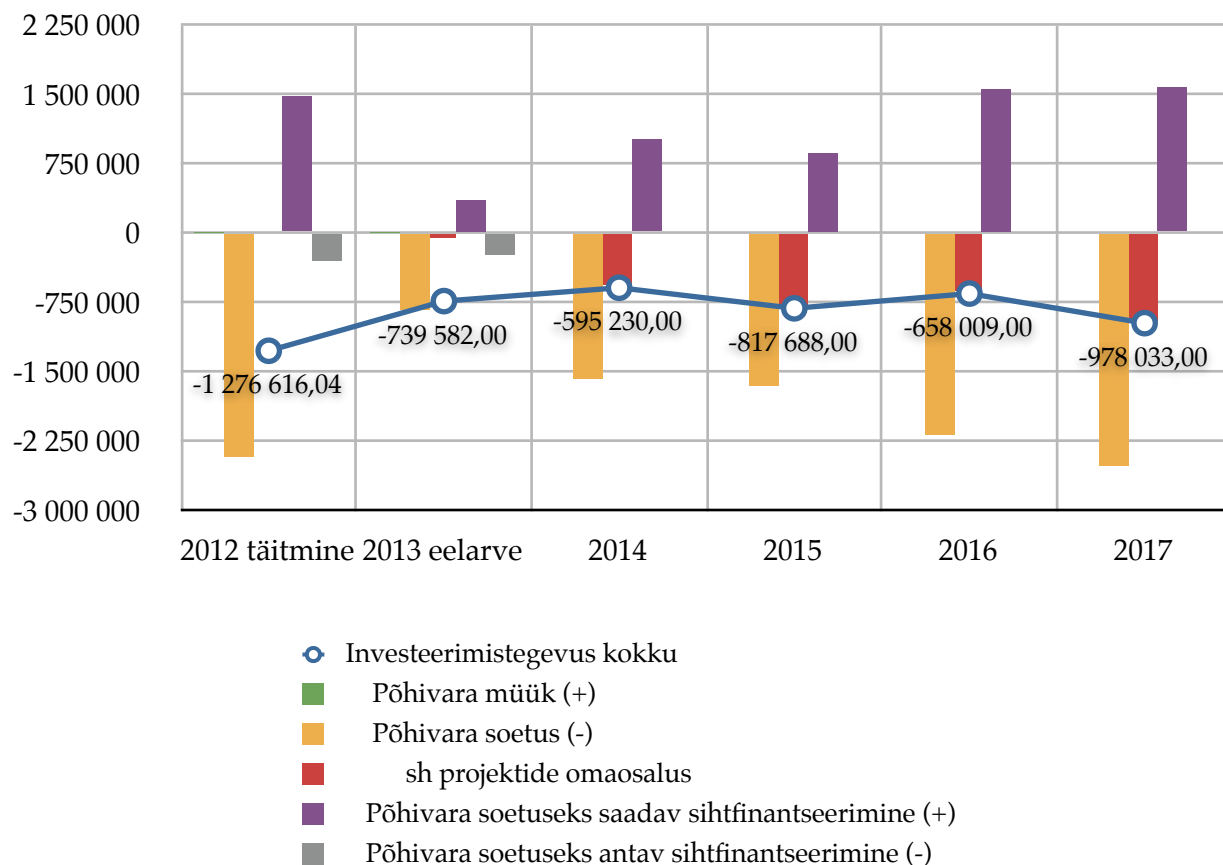

On näha, et põhitegevustulem on igal aastal kindlalt positiivne ning kasvab alates 2013. aastast. Alljärgnevatest peatükkidest selgub, et järgnevatel aastatel ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära investeerimistegevuse negatiivset väärtust, mistõttu tuleb nende vahe finantseerida laenude või likviidsete vahenditega.

Investeerimistegevus

Investeerimistegevuse eelarveosa koosneb investeerimiseks saadavatest tuludest ning investeerimistegevuse kuludest. Investeerimistegevuse tulud ja kulud on esitatud alljärgneval graafikul. Tulud on joonisel toodud positiivsete ja tulud negatiivsete väärtustena.

Investeerimistegevus

Graafikult on näha, et investeeringustegevuse eelarve on kogu strategia perioodi (2014-2017) jooksul negatiivne ehk investeeringustegevuse kulud ületavad investeeringuteks saadavaid tulusid. Negatiivset investeeringustegevuse tulemit võimaldab positiivne põhitegevuse tulem. Kuna põhitegevustulem on positiivne ja kasvutrendiga, on vallal võimalus panustada investeeringustegevusse ehk teisisõnu: investeeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Investeeringustegevuse negatiivne väärtus ei ole isenesest halb, vaid oluline on põhitegevustulemi ja investeeringustegevuse tulemi vahekord.

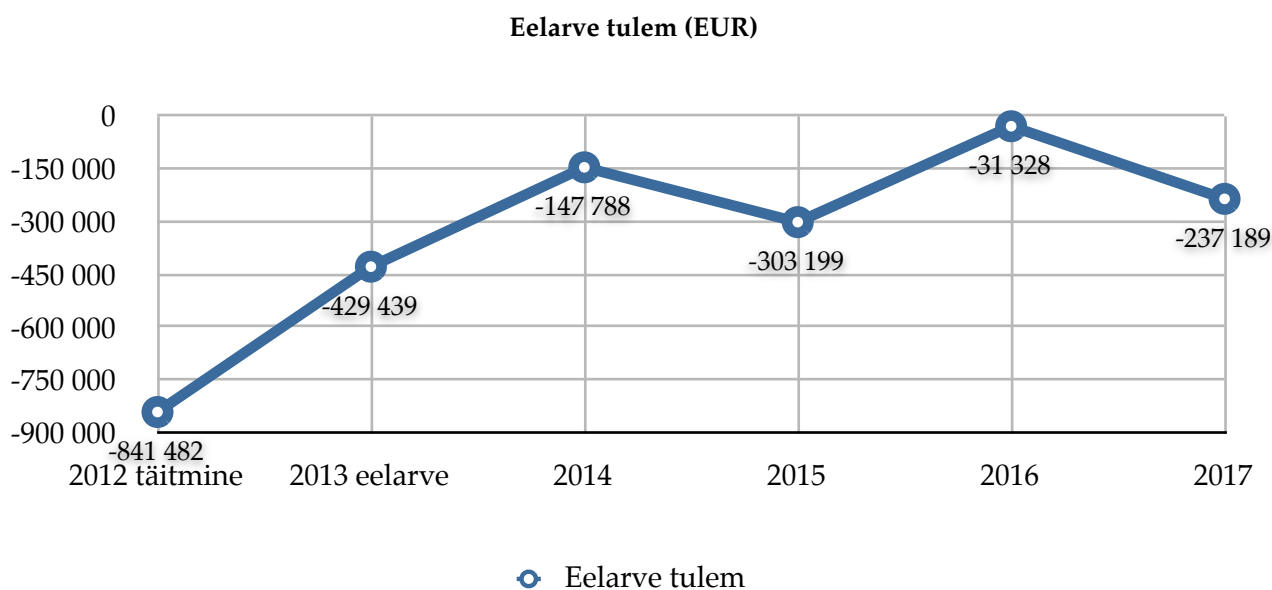
Strateegias on arvestatud kõigi valla arengukavas planeeritud projektide elluviimisega:

Investeeringuprojektid valdkonniti	2013 eeldatav täitmine	2014	2015	2016	2017
Üldvalitsemine kokku	5 000	10 000	10 000	25 000	5 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	5 000	10 000	10 000	25 000	5 000
Elukeskkond kokku	4 000	953 705	1 242 275	573 878	457 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	549 548	555 620	316 902	101 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	4 000	404 157	686 655	256 976	356 000

Ettevõtluskeskkond kokku		0	22 500	10 500	10 500	20 500
<i>sh toetuse arvelt</i>		0	9 350	9 350	9 350	18 350
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		0	13 150	1 150	1 150	2 150
Haridus kokku		24 000	248 000	215 000	670 000	420 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		20 400	208 300	179 750	497 500	297 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		3 600	39 700	35 250	172 500	123 000
Kultuur, sport, noorsootöö kokku		0	120 000	105 000	744 400	115 600
<i>sh toetuse arvelt</i>		0	102 860	94 500	659 400	104 100
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		0	17 140	10 500	85 000	11 500
Sotsiaalne heaolu kokku		150 000	218 000	65 000	155 000	1 500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		105 000	137 300	21 250	68 000	1 050 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		45 000	80 700	43 750	87 000	450 000
Eelpool nimetamata muud projektid kokku		0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
KÕIK KOKKU		183 000	1 572 205	1 647 775	2 178 778	2 518 100
<i>sh toetuse arvelt</i>		125 400	1 007 358	860 470	1 551 152	1 570 450
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		57 600	564 847	787 305	627 626	947 650

Eelarve tulem

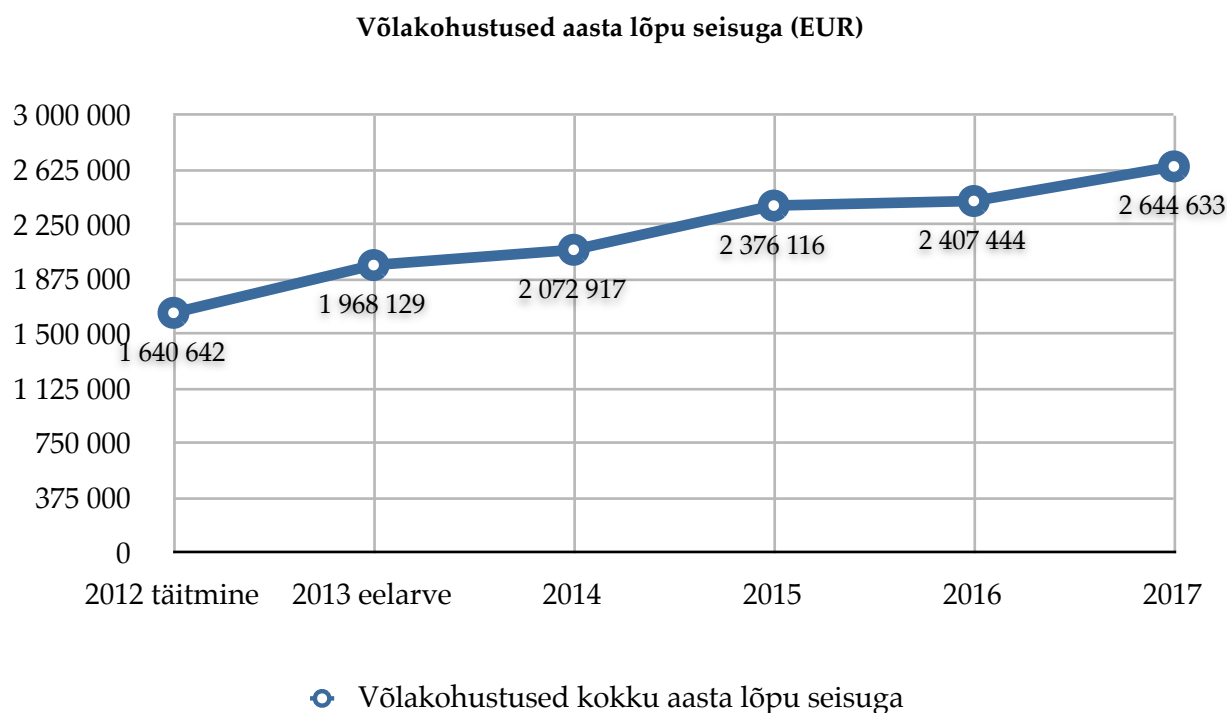
Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga ja on esitatud alljärgneval joonisel.

Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne (mõnevõrra vähenev), kuna investeerimistegevuse negatiivne väärtus ületab põhitegevustulemi positiivset väärtust. Negatiivne eelarve tulem tuleb katta kas täiendava laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi majanduse madalseisu aastatel tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakoormust, tuleb sellele vastukaaluks arvestada investeeringute sotsiaalmajanduslikku kasutegurit. Strategia perioodi viimastel aastatel kasvavad tulud ja ka põhitegevustulemi positiivne väärtus, mis võimaldab liikuda tasakaalus või ülejäägiga eelarve poole.

Laenud

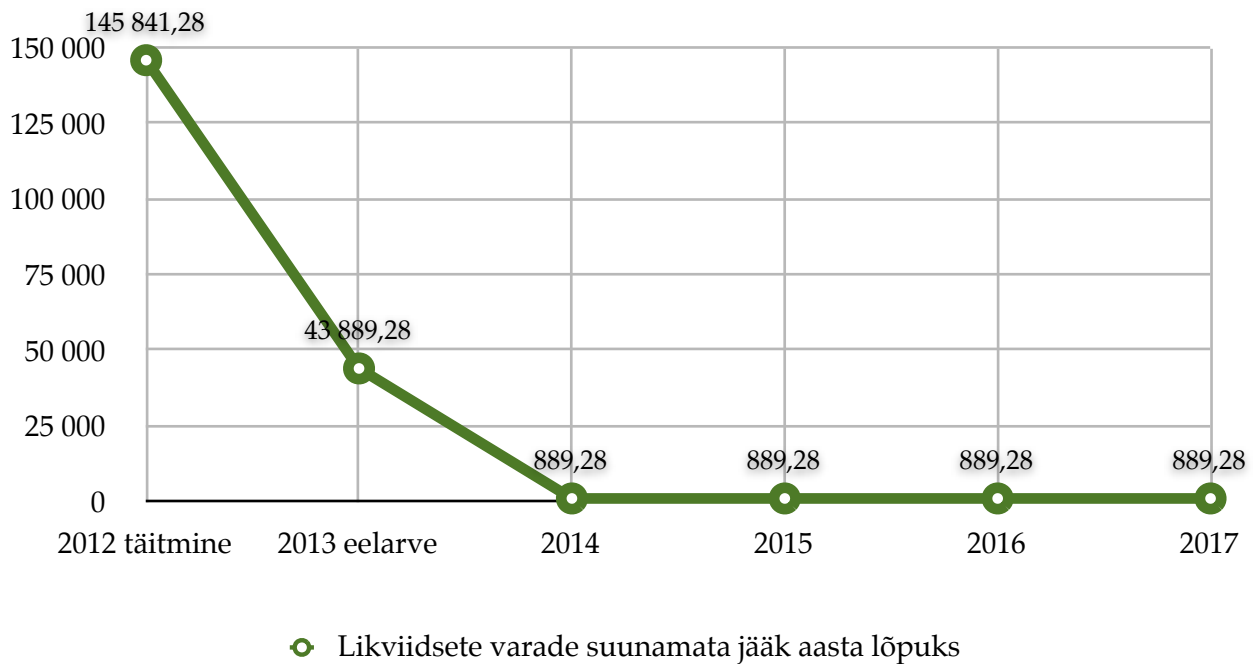
Kadrina valla olemasolevad ja planeeritavad laenukohustused aasta lõpu seisuga on esitatud alljärgnevas graafikus.

Likviidsete varade muutus

Likviidsete vahendite olemasolu kergendab valla rahavoogude planeerimist ning uute laenukohustuste võtmist kuna vähendab netovõlakoormust.

Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks (EUR)

Prognoosi perioodil likviidsete varade maht eelarve tulemi olulise negatiivse mahu tõttu väheneb.

Netovõlakoormus

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOVi põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast. Põhitegevuse tulemist on antud juba ülevaade punktis „Põhitegevuse tulemi“. Netovõlakoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Seega võib esitada lubatud netovõlakoormuse ülemmäära järgmiselt.

Netovõlakoormuse ülemmäär võrdub:

- T^P , kui $6 \cdot (T^P - K^P) > T^P$ ehk kui $T^P / K^P < 5/6$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „hea“, siis võib netovõlakoormus ulatuda põhitegevuse tuludeni;
- $0,6 \cdot T^P$, kui $6 \cdot (T^P - K^P) < 0,6 \cdot T^P$ ehk kui $K^P / T^P > 9/10$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „halb“, siis võib netovõlakoormus ulatuda 60%ni põhitegevuse tuludest;
- $6 \cdot (T^P - K^P)$, kui $T^P > 6 \cdot (T^P - K^P) > 0,6 \cdot T^P$ ehk kui $9/10 > K^P / T^P > 5/6$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „keskmine“, siis jääb netovõlakoormuse

ülemmäär kusagile 60% ja 100% (% põhitegevuse tuludest) vahele ja täpne % sõltub konkreetsest omafinantseerimisvõimekusest ehk põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude suhtest.

* T^P = põhitegevuse tulud, K^P = põhitegevuse kulud

Antud säte kehtestab netovõlakoormuse ülemmäära, mis sõltub omafinantseerimise võimekusest. Kui põhitegevuse tulem moodustab põhitegevuse tuludest vähemalt 16,6% (100/6), võib kohustusi võtta kuni põhitegevuse tulude mahuni.

Netovõlakoormuse summalised näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

Kadrina valla võlakoormus

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	täitmine					
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 640 642	1 968 129	2 072 917	2 376 116	2 407 444	2 644 633
sh sildfinantseering	208 045	0				
Netovõlakoormus (eurodes)	1 494 800	1 924 239	2 072 027	2 375 226	2 406 554	2 643 743
Netovõlakoormus (%)	35,14%	41,71%	43,27%	48,15%	46,96%	49,71%

KOFS näeb ette finantsdistsipliini tagamise meetmed ka kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on defineeritud kui raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Kadrina vallal arvestusüksusesse kuuluvad: Kadrina Sport OÜ ja Kadrina Soojus AS. Arvestusüksusele kehtivad täpselt samad põhitegevuse tulemi ning netovõlakoormuse nõuded nagu kohaliku omavalitsuse üksusele. Nimetatud näitajad on esitatud alljärgnevas tabelis. Põhitegevuse tulemi lubatav väärtus on null või positiivne ning netovõlakoormuse maksimaalne lubatav näitaja 60%-100% põhitegevuse tuludest sõltuvalt omafinantseerimisvõimekusest.

Kadrina valla arvestusüksuse finantsdistsipliini näitajad (EUR)

	2012	2013				
	täitmine	eeldatav täitmine	2014	2015	2016	2017
Arvestusüksus Kadrina vald						
Põhitegevuse tulud kokku	4 254 315	5 087 519	5 499 267	5 657 396	5 860 497	6 065 607
Põhitegevuse kulud kokku	3 819 181	4 745 376	5 011 825	5 097 907	5 188 816	5 269 763
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i>	0	0	0	0	0	0

Põhitegevustulem	435 135	342 143	487 442	559 489	671 681	795 844
Investeeringustegevus kokku	-1 276 616	-950 224	-786 830	-913 688	-764 499	-1 068 033
Eelarve tulem	-841 482	-608 081	-299 388	-354 199	-92 818	-272 189
Finantseerimistegevus	661 007	420 629	256 388	354 199	92 818	272 189
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-180 475	-187 452	-43 000	0	0	0
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	0	0	0	-0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	231 341	43 889	889	889	889	889
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 761 658	2 182 287	2 438 675	2 792 874	2 885 692	3 157 881
sh sildfinantseering (arvestusüksuse väline)	208 045	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	1 530 316	2 138 397	2 437 785	2 791 984	2 884 802	3 156 991
Netovõlakoormus (%)	36,0%	42,0%	44,3%	49,4%	49,2%	52,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	2 818 852	3 052 511	3 299 560	3 394 438	4 030 084	4 775 064
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	66,3%	60,0%	60,0%	60,0%	68,8%	78,7%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	1 288 536	914 114	861 775	602 453	1 145 282	1 618 072

Kokkuvõte

Eelarve strateegia perioodil on Kadrina valla eelarve tulem negatiivne. Hädavajalikud investeeringustegevused ületavad investeeringuteks jäävaid allikaid. Kohustusi saab finantseerida täiendava laenurahaga.

Lähituleviku majandusarengu prognoosimine on keeruline, kuna maailmamajanduses valitseb ebamäärasus ning riskipiirkonnaks on just euroala. Lääne-Virumaa ja sh Kadrina valla majanduskeskkond sõltub aga tugevasti euroala arengutest. Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem positiivne ning vald saab panustada investeeringustegevusse. Eeldatavalt on Kadrina edukas europrojektide kaasamisel. Rohke investeeringustegevuse tulemusel on Kadrina eelarve tulem eelarvestrateegia perioodil negatiivne ja prognoosiperioodi lõpuks jääb tasakaal veel saavutamata. Aga kuna valla tulubaas kasvab ja investeeringute vajadus tulevikus väheneb, siis ka valla netovõlakoormus hakkab langema.

Eelarve strateegia põhinäitajad on esitatud järgnevatel graafikutel miljonites eurodes. Ülemisel graafikul on esitatud eelarve tulud (plussiga) ja kulud (miinusega) koos tulemiga ning alumisel võlakohustused ja likviidsed varad.

